

***Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR***

*Dobrovičova č. 12, 812 66 BRATISLAVA*

***Štátna veterinárna a potravinová správa SR***

*Botanická č. 17, 842 13 Bratislava*

---

***NÁRODNÝ PROGRAM ERADIKÁCIE MORU VČELIEHO  
PLODU NA ROK 2015***

Predložil:

**prof. MVDr. Jozef Bireš, DrSc.**

**Hlavný veterinárny lekár SR**

Schválil:

**prof. Ing. Lubomír Jahnátek, CSc.**

**Minister pôdohospodárstva a  
rozvoja vidieka SR**

Bratislava december 2014

# NÁRODNÝ PROGRAM ERADIKÁCIE MORU VČELIEHO PLODU NA ROK 2015

1. Cieľ programu
2. Zákonné právomoci
3. Kritériá
  3. 1. Epizootologická situácia na Slovensku
  3. 2. Analýza odhadovaných nákladov na rok 2015
  3. 3. Trvanie národného programu eradikácie moru včelieho plodu
  3. 4. Vykonávanie veterinárnych kontrol v rámci programu monitoringu moru včelieho plodu
  3. 5. Opis a vymedzenie geografickej oblasti, v ktorej sa bude program uplatňovať
  3. 6. Hlásenie všetkých podozrivých alebo potvrdených ohnisk v sledovanej oblasti
  3. 7. Kontrola
  3. 8. Premiestňovanie včelstiev
  3. 9. Odber a zasielanie vzoriek
  3. 10. Opatrenia pri potvrdení moru včelieho plodu
4. Diagnostika
5. Pravidlá náhrady strát včelárom

## Príloha č. 1

Vzor „Sprievodný doklad na premiestnenie včelstiev v rámci Národného programu eradikácie moru včelieho plodu v Slovenskej republike na rok 2015

## Príloha č. 2

Vzor „Potvrdenie o vykonaní klinickej prehliadky včelstiev na prítomnosť moru včelieho plodu“

## Príloha č. 3

Vzor „Záznam o likvidácii včelstiev“

## 1. Cieľ programu

Cieľom programu je eradikovať ohniská moru včelieho plodu (ďalej len „MVP“) v chovoch včiel na celom území Slovenskej republiky. Ozdravením chovov sa zlepši zdravotný stav, znížia sa straty na produkcii medu a ďalších včelích produktov, zabezpečí sa optimálne opelenie poľnohospodárskych kultúr a ostatných rastlín.

Program eradikácie sa každoročne vyhodnocuje a na základe analýzy dosiahnutých výsledkov sa upravuje.

## 2. Zákonné právomoci

**Zákon č. 39/2007 Z.z.** o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 39/2007 Z. z.“)

**Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 313/2003 Z. z** o požiadavkách na zdravie zvierat pri premiestňovaní, výmene s členskými štátmi a dovoze zvierat, spermy, oocytov a embryí z tretích krajín v znení neskorších predpisov

**Vyhláška Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky č. 206/2012 Z. z.**, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o identifikácii a registrácii včelstiev

**Smernica Rady 92/65/EHS** z 13. júna 1992, ktorou sa ustanovujú veterinárne požiadavky na obchodovanie so zvieratami, spermou, vajčkami a embryami, na ktoré sa nevzťahujú veterinárne požiadavky ustanovené v osobitných právnych predpisoch spoločenstva uvedených v prílohe A oddiely I smernice 90/425/EHS, a na dovoz do spoločenstva v platnom znení

**Nariadenie Komisie (ES) č. 1857/2006** z 15. decembra 2006 o uplatňovaní článkov 87 a 88 zmluvy o štátnej pomoci pre malé a stredné podniky (MSP) pôsobiace v poľnohospodárskej výrobe, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) 70/2001 v platnom znení

**Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1069/2009**, ktorým sa stanovujú zdravotné predpisy týkajúce sa živočíšnych vedľajších produktov a odvodených produktov určených na ľudskú spotrebu a ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1774/2002 (ďalej len „nariadenie (ES) č. 1069/2009“)- odkaz (Úradný vestník EÚ L 300 zo 14.11.2009)

**Vyhláška Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky č. 148/2012**, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o výnimkách pri zbere, preprave a odstraňovaní vedľajších živočíšnych produktov a o použití vedľajších živočíšnych produktov na osobitné kŕmne účely.

## 3. Kritériá

### 3.1. Epizootologická situácia na Slovensku

#### 3.1.1. Počty včelstiev

V roku 2004 bolo približne 224 641 včelstiev na Slovensku. Nasledujúci rok sa počet včelstiev zvýšil na 276 518 a v roku 2006 bol zaznamenaný pokles včelstiev o 30 259 v porovnaní s rokom 2005.

Nakoľko databáza pre centrálny register včelstiev bola vytvorená až v roku 2007, počty včelstiev za predchádzajúce obdobie nie sú presné. V roku 2008 bolo v centrálnom registri

včelstiev zaevidovaných 221 146 včelstiev, v roku 2009 bolo v centrálnom registri včelstiev zaevidovaných

227 419 včelstiev, v roku 2010 bolo registrovaných 252 485 včelstiev a v roku 2011 to bolo 247 138 včelstiev, v roku 2012 to bolo 254 865 včelstiev, v roku 2013 to bolo 255 221 včelstiev a v roku 2014 až 273 293 včelstiev.

3.1.2. Porovnanie výskytu aktívnych ohnisk moru včelieho plodu (ďalej len „ohnísk“) v jednotlivých rokoch pre zavedením Národného programu monitoringu moru včelieho plodu na roky 2008 – 2009.

Najnižší výskyt ohnisk bol v roku 1981 (12 ohnisk). Nasledoval vzostup počtu ohnisk MVP. V roku 1989 boli vykonané rozsiahle klinické prehliadky včelstiev na účely zistenia aktuálnej nákazovej situácie MVP a bolo zistených celkovo 179 ohnisk. Najvyšší počet ohnisk 192 bol v roku 1994. Zdravotná situácia bola natoľko vážna, že v roku 1994 bola založená expertná skupina, ktorej cieľom bolo riešiť kritickú situáciu v chove včiel.

Rok	Počet ohnisk
2004	30
2005	38
2006	55
2007	121

3.1.3. Porovnanie výskytu aktívnych ohnisk MVP v priebehu realizácie Národného programu monitoringu moru včelieho plodu na roky 2008 – 2009 a v priebehu realizácie Národného eradikačného programu moru včelieho plodu v roku 2010, 2011, 2012, 2013 a 2014.

Počet ohnisk	30. 6. 2008	31.12. 2008	30. 6. 2009	31.12. 2009	30.6. 2010	31.12. 2010	30.9. 2011	31.10. 2012	16.12. 2013	16.12. 2014
	132	163	90	77	84	67	99	89	67	75

### 3.2. Analýza odhadovaných nákladov na rok 2015

Vyšetrenie	Predpokladaný počet vzoriek	Jednotkové náklady (EUR)	Celkové náklady (EUR)
Klinické vyšetrenie včelstiev	250 000	0,66	165 000
Bakteriologické vyšetrenie včelích plástov	1000	13	13 000

### 3.3. Trvanie národného programu Eradikácie MVP (ďalej len „program eradikácie MVP“)

Program eradikácie MVP bude realizovaný v období jedného roku, v prípade nepriaznivej epizootologickej situácie bude realizovaný aj v nasledujúcom období.

### 3.4. Vykonávanie veterinárnych kontrol v rámci programu monitoringu MVP

Za vykonávanie veterinárnych kontrol je zodpovedná Štátna veterinárna a potravinová správa Slovenskej republiky.

Veterinárne kontroly budú vykonávané prostredníctvom úradných veterinárnych lekárov, poverených asistentov úradných veterinárnych lekárov a poverených súkromných veterinárnych lekárov v súlade so zákonom č. 39/2007 Z. z..

### **3.5. Opis a vymedzenie geografickej oblasti, v ktorej sa bude program uplatňovať**

Program monitoringu MVP sa bude uplatňovať na celom území Slovenskej republiky (ďalej len „SR“).

### **3.6. Hlásenie všetkých podozrivých alebo potvrdených ohnísk v sledovanej oblasti**

V súlade s § 20 ods. 5 zákona č. 39/2007 Z.z. na účely prevencie a kontroly chorôb zvierat, uvedených v prílohách č. 4 a 5 je vlastník alebo držiteľ zvierat povinný hlásiť orgánu veterinárnej správy podozrenie alebo výskyt chorôb.

Podľa § 37 ods. 2 písm. a) bod 1. zákona č. 39/2007 Z.z. vlastník a držiteľ je povinný hlásiť orgánu veterinárnej správy bezodkladne každé podozrenie na chorobu, úhyn zvierat a umožniť jeho vyšetrenie.

### **3.7. Kontrola**

Príslušná regionálna veterinárna a potravinová správa (ďalej len „RVPS“) zabezpečí klinické vyšetrenie všetkých včelstiev na prítomnosť MVP vo svojej pôsobnosti 1x ročne jedným

z nasledujúcich spôsobov:

- a) klinické prehliadky vykonajú asistenti úradných veterinárnych lekárov v rámci jarných prehliadok včelstiev v termíne od 1. apríla do 10. mája príslušného kalendárneho roka,
- b) klinické prehliadky vykonajú asistenti úradných veterinárnych lekárov v termíne od 1. júna do 30. augusta príslušného kalendárneho roka,
- c) klinické prehliadky vykonajú úradní veterinárni lekári z príslušnej RVPS alebo poverení súkromní veterinárni lekári v termíne od 1. apríla do 10. mája príslušného kalendárneho roka alebo od 1. júna do 30. augusta príslušného kalendárneho roka .

### **3.8. Premiestňovanie včelstiev**

Príslušná RVPS, v pôsobnosti ktorej majú včelstvá trvalé stanovište, po preverení nákazovej situácie v miestach určenia zadaných vlastníkom alebo držiteľom zvierat vydáva na premiestnenie včelstiev sprievodný doklad. Vzor sprievodného dokladu tvorí prílohu tohto programu. K premiestneniu včelstiev alebo ich súčastí je zároveň potrebné oboznámiť pred vydaním sprievodného dokladu všetky príslušné RVPS na územie ktorých sa majú včelstvá alebo ich súčasti premiestniť. Ak dôjde k zmene v nákazovej situácii v chovoch včiel v mieste trvalého alebo prechodného stanovišťa včelstiev ako aj v mieste, kam sa majú včelstvá, resp. ich súčasti premiestniť, úradný veterinárny lekár príslušnej RVPS zruší písomný súhlas, ktorý vydal.

#### **Zakazuje sa:**

- 1) premiestňovať včelstvá (aj odložencov a zmetencov) a ich súčastí v prípade pozitívneho podozrenia na MVP až do vylúčenia MVP
- 2) premiestňovať včelstvá (aj odložencov a zmetencov) a ich súčasti do ohnísk a ochranných pásiem z ohnísk a ochranných pásiem, ako aj v ohniskách a ochranných pásmach vyhlásených v dôsledku výskytu MVP
- 3) premiestňovať použité, prázdne úle a kočovné vozy z ohniska a ochranného pásma MVP bez vykonanej dezinfekcie v zmysle platných veterinárnych predpisov.

O vykonanej dezinfekcii musí včelár predložiť potvrdenie od úradného veterinárneho lekára.

- 4) výnimky v prípade mimoriadnych udalostí (napr. živelná pohroma) povoľuje príslušná RVPS

### 3.9. Odber a zasielanie vzoriek

Postup pri odbere vzorky plodového plástu na bakteriologické vyšetrenie za účelom potvrdenia alebo vylúčenia choroby je nasledovný

- a) odoberie sa podozrivý plodový plást bez medu alebo bez cukrových zásob o veľkosti minimálne 10 x 15 cm,
- b) vzorky plodových plástov sa odoberajú v termíne od 1. apríla do 30. septembra príslušného kalendárneho roka,
- c) vzorky plodových plástov sa balia do pevného, priedušného obalu (napr. papierového) a následne do pevného obalu tak, aby vzorka nebola poškodená,
- d) každá vzorka musí byť správne označená a odoslaná spolu s potvrdenou žiadosťou RVPS na laboratórne vyšetrenie.

### 3.10. Opatrenia pri potvrdení MVP

Pri laboratórnom potvrdení MVP (pozitívny výsledok bakteriologického vyšetrenia plodového plástu na prítomnosť *Paenibacillus larvae*) postupuje príslušná RVPS nasledovne

- a) vymedzí ohnisko choroby (stanovište včelstiev) a ochranné pásmo v okruhu najmenej 3 km,
- b) zakáže presuny včelstiev (aj odložencov a zmetencov), matiek, včelárskych zariadení v ochrannom pásme, z ochranného pásma a do ochranného pásma,
- c) rozhodne o
  - ca) vykonaní likvidácie klinicky pozitívnych včelstiev vo včelnici, v ktorej bol laboratórnym vyšetrením potvrdený pôvodca MVP *Paenibacillus larvae* a spáliteľného materiálu v ohnisku choroby, a o ozdravení ostatných včelstiev (aj odložencov a zmetencov) v ohnisku choroby alebo
  - cb) vykonaní likvidácie všetkých včelstiev (aj odložencov a zmetencov) a spáliteľného materiálu v ohnisku choroby, ak
    1. ide o opakovaný výskyt choroby v chove alebo
    2. nie je dodržaná jedna tretina obnovy včelieho diela v plodisku ročne, tzn. v úli sa vyskytujú plásty staršie ako tri roky alebo
    3. sa na včelnici nachádzajú prázdne úle so včelím dielom, prístupné zalietavaniu včiel alebo
    4. ide o málopočetný chov (do 5 včelstiev) alebo
    5. v chove neboli dodržané opatrenia nariadené príslušným orgánom veterinárnej správy pri podozrení z výskytu choroby.
- d) v prípade rozhodnutia RVPS podľa bodu 3.10. ca) súbežne nariadi sprísnený hygienický režim zdravých včelstiev a sprísnený veterinárny dozor v ohnisku choroby, v rámci ktorého je potrebné vykonať
  - da) komisionálnu likvidáciu pozitívnych včelstiev (aj odložencov a zmetencov) na včelnici vysúšením a následným spálením a likvidáciu všetkého spáliteľného materiálu za účasti úradného veterinárneho lekára,
  - db) dezinfekciu pôdy pod a pred letáčmi likvidovaných a zdravých včelstiev, dezinfekciu stabilných včelínov, kočovných vozov, napájadiel a všetkého kovového materiálu. Kovové príslušenstvo sa najskôr mechanicky očistí

- a následne sa opáli plameňom. Po preoraní sa na dezinfekciu pôdy použije 10 – 20 % roztok haseného vápna alebo vápenného mlieka v množstve 10 l/m<sup>2</sup>. Stabilné včelíny a kočovné vozy sa najskôr mechanicky očistia a potom dezinfikujú 5 % horúcim roztokom hydroxidu sodného alebo draselného (prípadne inou látkou s obsahom aktívneho kyslíka napr. Persteril alebo prípravkom na báze aktívneho chlóru napr. Savo) za účasti asistenta úradného veterinárneho lekára,
- dd) vytočenie plástov z medníka so zásobami s následnou dezinfekciou medometu. Med nesmie byť použitý na včelárske účely.
  - de) ozdravenie včelstiev podľa nasledovného postupu:
    1. negatívne včelstvá sa osadia na medzistienky do čistých vydezinfikovaných úľov obdobným spôsobom ako pri tvorbe zmetencov. Ak prázdne úle nie sú k dispozícii, zmetenec sa dočasne umiestni do náhradného úľa alebo medníka a po dezinfekcii plodiska sa vráti späť. Následne sa dezinfikuje aj medník. Výstavbu diela je potrebné podporovať podnecovacím kŕmením,
    2. včelstvá slabé, ktoré obsadia štyri a menej plástov sa likvidujú. Vosk z voštín ostatných plástov plodiska a prázdnych plástov medníka je po pretavení určený len na technické účely.
  - e) RVPS v rámci nariadených opatrení povolí odstránenie usmrtených určených včelstiev a včelích produktov na mieste (uvedie konkrétne miesto) spálením za dodržania požiadaviek §9 ods. 2 písm. d) a e) vyhlášky Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky č. 148/2012, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o výnimkách pri zbere, preprave a odstraňovaní vedľajších živočíšnych produktov a o použití vedľajších živočíšnych produktov na osobitné kŕmne účely
  - f) nariadi v ohnisku a ochrannom pásme likvidáciu všetkých rojov neznámeho pôvodu, informuje o ohnisku, ochrannom pásme a potrebe likvidovať roje miestne príslušný hasičský a záchranný zbor
  - g) RVPS nariadi vykonanie klinických prehliadok všetkých včelníc v ochrannom pásme.
  - h) nariadi opakované vyšetrenie včelstiev v ohnisku a ochrannom pásme po uplynutí pozorovacej doby. V prípade pozitívneho klinického nálezu sa odoberie vzorka plodového plástu podľa bodu 3.8.a) a zašle sa na bakteriologické vyšetrenie.

### 3.11. Vyhlásenie choroby za zdolanú

Príslušná RVPS vyhlási chorobu za zdolanú ak

- a) sú v ohnisku zlikvidované všetky včelstvá a spáliteľný materiál, v ochrannom pásme sú vykonané klinické prehliadky s negatívnym výsledkom a v ohnisku bola vykonaná záverečná dezinfekcia po uplynutí pozorovacej doby 3 mesiacov,

alebo

- b) sú v ohnisku zlikvidované klinicky pozitívne včelstvá, v ktorých bol bakteriologicky potvrdený pôvodca MVP a je zlikvidovaný spáliteľný materiál a ostatné klinicky negatívne včelstvá boli ozdravené, v ohnisku ochrannom pásme boli vykonané opakované klinické prehliadky s negatívnym výsledkom a v ohnisku bola vykonaná záverečná dezinfekcia po uplynutí pozorovacej doby 1 roka,

### 3.12. Systém registrácie včelstiev zahrnutých v programe

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky poverilo vedením Centrálného registra včelstiev Centrum výskumu živočíšnej výroby Nitra – Ústav včelárstva Liptovský Hrádok.

#### **4. Diagnostika**

Diagnostiku MVP vykonáva Referenčné laboratórium pre choroby včiel, ktorým je Štátny veterinárny a potravinový ústav Dolný Kubín.

#### **5. Pravidlá náhrady strát včelárom**

Úhradu škôd a nákladov spôsobených pri výskyte moru včelieho plodu nariadenými opatreniami sa poskytuje vlastníkov zvierat v súlade s § 45 ods. 3 zákona č. 39/2007 Z. z., podľa nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 319/2011 podpore podnikania v pôdohospodárstve a rozvoji vidieka.



**SPRIEVODNÝ DOKLAD**  
 na premiestnenie včelstiev\*  
 v rámci Národného programu eradikácie moru včelieho plodu v Slovenskej republike na rok 2015

Por. číslo: .../RVPS/mm/rrrr

Vlastník/držiteľ (meno).....ulica.....

Obec..... okres.....kraj.....

Stanovište včelstiev(adresa).....Registračné číslo: .....

Úradný veterinárny lekár RVPS ..... potvrdzuje, že včelstvá:

- a) boli pred premiestnením podrobené klinickej prehliadke úradným veterinárnym lekárom najviac 14 dní pred premiestnením a neprejavovali žiadne klinické príznaky ochorenia,
- b) nepochádzajú z chovu alebo z oblasti, ktoré podliehajú zákazu premiestňovania,
- c) pochádzajú z registrovaného chovu, ktorý plní podmienky národného programu eradikácie moru včelieho plodu na rok 2014

Sprievodný doklad platí po celú dobu premiestňovania

Po skončení premiestňovania včelstiev za účelom kočovania musí byť kópia sprievodného dokladu do 30 dní od skončenia kočovania vrátená na RVPS, ktorá ho vydala

V ..... dňa .....

.....  
Podpis úradného veterinárneho lekára, odtlačok pečiatky**Vyhlásenie vlastníka/držiteľa o mieste premiestnenia\*\***

Poradové číslo	Dátum premiestnenia	Počet včelstiev	Premiestňované z obce	Premiestňované do obce	Účel premiestnenia	Poznámka

.....  
podpis vlastníka/držiteľa

\* premiestňovanie za účelom kočovania, predaja včelstiev, predaja včelích matiek a za iným účelom (uviesť aký)

\*\*v prípade premiestňovania včelstiev musia byť zaznamenané počty včelstiev a všetky predpokladané miesta premiestnenia pred potvrdením sprievodného dokladu

**Potvrdenie o vykonaní klinickej prehliadky včelstiev na prítomnosť moru včelieho plodu**

Meno majiteľa : .....  
 Adresa : .....  
 Registračné číslo vlastníka: .....

Stanovište včelstiev (ak nie je totožné s adresou majiteľa- uviesť č. parcely, kataster obce) :  
 .....

**A / Stav včelnice a včelstiev**

Počet rezervných úľov : .....  
 Počet rezervných rámkov s medzistienkami : .....  
 Spôsob uskladnenia a ošetrovania plástov: .....  
 .....

Počet obsadených úľov : .....  
 Odoberateľné dná úľov : áno - nie \*  
 Minimálne tretinová obnova diela plodiska medzistienkami, alebo vystavanými panenskými plástmi počas včelárskej sezóny: áno - nie \*  
 Počet včelstiev : 1, silných : ..... 2, stredne silných : ..... 3, slabých : .....

**B / Dezinfekcia vykonávaná na včelnici**

Včelárskych pomôcok a zariadení : áno - nie \*/ čím: .....  
 .....

Dezinfekcia každoročne jednej tretiny používaných úľov: áno - nie \*/ posledná kedy : .....  
 čím: .....

**C / Výsledok klinickej prehliadky včelstiev**

Čísla úľov s pozitívnym klinickým nálezom moru včelieho plodu :  
 .....

Druh odobratých vzoriek : .....  
 Vzorky odoslané na vyšetrenie do : ŠVPÚ Dolný Kubín  
 Dňa : .....

Prehliadku včelstiev vykonal / meno /\*\* : .....

V : ..... dňa : .....

.....  
 podpis včelárskeho odborníka\*\*, ktorý klinickú  
 prehliadku vykonal, pečiatka

.....  
 podpis majiteľa včelstiev

\*/ čo sa nehodí prečiarknite

\*\*/ veterinárny lekár alebo asistent úradného veterinárneho lekára

Poznámka: V prípade pozitívneho klinického nálezu okamžite oznámiť podozrenie na príslušnú RVPS pričom sa odoberú vzorky na laboratórne vyšetrenie (vzorka 10×15 cm vyrezaná z podozrivého plodového plástu).

**Záznam o likvidácii včelstiev**

v rámci Národného programu eradikácie moru včelieho plodu v Slovenskej republike na rok 2015

Por. číslo: .../RVPS/mm/rrrr

Vlastník/držiteľ (meno).....ulica.....

Obec..... okres.....kraj.....

Stanovište včelstiev(adresa).....Registračné číslo: .....

Nariadené opatrenia č. ....Číslo laboratórneho protokolu:.....

Počet likvidovaných včelstiev: ..... Dátum likvidácie:.....

Prítomní pri likvidácii:.....

.....

**Likvidácia včelárskeho náradia**

Por. číslo	Názov včelárskeho náradia	Počet kusov	Poznámka
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			
9.			
10.			
11.			
12.			
13.			
14.			
15.			
16.			
17.			
18.			
19.			
20.			

V ..... dňa .....

.....  
Podpis úradného veterinárneho lekára, odtlačok pečiatky